

Motion till riksdagen 2025/26:3776

av **Mats Berglund m.fl. (MP)**

Friluftspolitik

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Motivering	5
De tio friluftspolitiska målen	5
1. Tillgänglig natur för alla	6
Ett friluftspolitiskt program	6
Ledarledet	6
2. Starkt engagemang och samverkan	7
Höj det statliga anslaget till friluftorganisationerna	7
3. Allemansrätten	8
4. Tillgång till natur för friluftsliv	8
Skog, strand och natur	9
5. Attraktiv tätortsnära natur	9
Statligt stöd till kommunerna	10
Samverkan mellan länsstyrelser och kommuner	10
Nationell satsning för tätortsnära natur	10
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	11
Naturnära jobb och den gröna besöksnäringen	11
Inkludera friluftslivets organisationer i den civila beredskapen	11

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet	11
Fler naturreservat och mer skyddad natur	11
Värna skötsel av naturreservat och nationalparker	11
8. Ett rikt friluftsliv i skolan	12
Ge alla barn kunskap om friluftsliv och naturvivelser i skolan	12
Friluftsdagar	13
9. Friluftsliv för god folkhälsa	13
Varje rörelse räknas	14
Stärk kopplingen mellan friluftslivet och vård och omsorg	14
10. God kunskap om friluftslivet	14
Stärk uppföljningen av friluftslivets plats i skolan	15
Utveckla geografiska kunskapsunderlag	15
Följ upp skogens sociala värden	15
Utred en nationell kunskapsnod för friluftslivet	15

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i motionen om att regeringen ska ta fram ett friluftspolitiskt program i bred samverkan med relevanta aktörer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i motionen om att satsningar på kunskap, infrastruktur och information för ökat friluftsliv ska förstärkas, särskilt för grupper med sämre tillgång till naturupplevelser, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i motionen om att det undantag i socialavgiftslagen för ledarsättnings som gäller för medlemmar i Riksidrottsförbundet även ska gälla friluftorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i motionen om att det statliga anslaget till friluftorganisationerna ska höjas och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket och länsstyrelserna ska ges i uppdrag att långsiktigt säkerställa att allemansrätten värnas, tillämpas och efterlevs, särskilt i områden med högt besöksstryck, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddet ska bevaras och stärkas som ett skydd för både biologisk mångfald och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyddet för den biologiska mångfalden i våra skogar behöver stärkas för att inte riskera att minska tillgången till upplevelserika och artrika skogsområden för friluftslivet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens medel via Naturvårdsverket för LONA-bidragen och dess fokus på satsningar som främjar attraktiv tätortsnära natur, friluftsliv och folkhälsa och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att prioritera stöd till kommuner för utveckling av friluftsinfrastruktur och naturvård i tätortsnära områden och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga länsstyrelser ska ges i uppdrag att i samverkan med kommunerna ta fram handlingsplaner och program för skydd och utveckling av tätortsnära natur och friluftsinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild nationell satsning ska genomföras för att stärka skyddet av tätortsnära natur med fokus på ekosystemtjänster och folkhälsa och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tätortsnära skogar ska prioriteras i naturrestaureringsplanen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att friluftsrörelsen tydligare bör kopplas till det civila försvaret och totalförvarsplaneringen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att friluftsrörelsen ska kunna söka resurser inom ramen för den civila beredskapen och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda mer natur och inrätta fler nationalparker och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vikten av att skötsel av naturreservat och nationalparker säkerställer en långsiktigt hållbar förvaltning och tillgänglighet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att allemansrätten lärs ut genom att tillämpa den i praktiken i lärandet om hållbarhet, natur och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljö, hållbarhet och biologisk mångfald i skolväsendet som helhet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn och elever ska ha tillgång till Sveriges natur och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten för skolorna att ordna friluftsdagar ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara friluftslivet som en pedagogisk resurs i alla skolformer och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att ansvara för det nationella målet ”Ett rikt friluftsliv i skolan” och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att friluftslivet ska vara en del av det nationella arbetet för att främja fysisk aktivitet och folkhälsa och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge länsstyrelserna i uppdrag att, i samarbete med regioner och kommuner, utveckla arbetet med naturbaserade interventioner inom vård och omsorg, inklusive modellen ”natur på recept”, och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverkan mellan vården och friluftsanslagställen ska stärkas i arbetet med naturbaserade hälsoinsatser och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bl.a. Skolverket, Skolinspektionen, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att stärka uppföljningen av friluftslivets plats i skolan och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att integrera friluftsinfrastruktur i sina geografiska kunskapsunderlag och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skogsstyrelsens statistikuppdrag om tätortsnära skog ska breddas till att även omfatta skogens sociala värden och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att formerna för att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för friluftsliv ska utredas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige är ett starkt friluftslans. Viljan att komma ut i naturen är stort och det växande intresset behöver mötas med en offensiv och långsiktigt hållbar politik på området.

Miljöpartiet vill stärka friluftspolitiken, öka anslagen till naturvård och friluftslansorganisationerna, satsa på ledarskap och förbättrade kunskaper om den svenska naturen och hur man beter sig i skog och mark. Vi vill inrätta fler nationalparker och skydda mer natur. För att det ska bli verklighet menar vi att riksdagen och regeringen behöver ta fram ett friluftspolitiskt program och se över de friluftspolitiska målen samt värna och stärka allemansrätten i tider då den idag hotas på allvar genom politiska beslut.

De tio friluftspolitiska målen

Vid Naturvårdsverkets senaste uppföljning av friluftspolitiken, 2023, bedömdes bara tre av de tio nationella friluftspolitiska målen som tillkom 2012 ha en positiv utvecklingsriktning, medan två av målen har en negativ utveckling, tre har neutral, och ytterligare ett bedömdes mål som oklart på grund av otillräckliga data. Tillgång till relevant statistik är avgörande för att man ska kunna uttala sig om målen och deras utveckling över tid.

Uppföljning av delar av den svenska friluftslivspolitiken (Rapport från riksdagen 2021/22:RFR9) från 2022¹ betonar vikten av att målen behöver bli kvantifierbara och tidsatta samt anser att regeringen bör initiera ett utvecklingsarbete hos berörda myndigheter för att förbättra statistik och underlag. Miljöpartiet instämmer i detta. Den

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/rapport-fran-riksdagen/uppfoljning-av-delar-av-den-svenska_h90wrf9/

här motionen tar fasta på de utvärderingar som gjorts och motionen är därför disponerad utifrån de nuvarande friluftspolitiska målen där Miljöpartiets förslag har kategoriserats under de respektive målen.

1. Tillgänglig natur för alla

Ett friluftspolitiskt program

Naturen ska vara tillgänglig för alla. Alla människor, oavsett förutsättningar, ska ha goda möjligheter att vistas i och uppleva både natur- och kulturlandskapet. För att det ska bli verklighet krävs att det är enkelt att få kännedom om värdefulla naturområden, att det finns goda transportmöjligheter dit, och att områdena sköts långsiktigt och hållbart.

Friluftslivets betydelse växer i Sverige. Det är en stark och positiv trend som bidrar till jobb och lokal utveckling i hela landet. Samtidigt innebär ökad fysisk aktivitet i naturen en viktig motkraft till stillasittande livsstil och ohälsa. Friluftslivet är därmed inte bara en källa till rekreation och naturupplevelser – det är också en investering i folkhälsan.

Miljöpartiet anser att det är av yttersta vikt att fler människor får möjlighet att komma ut i naturen. Kunskaper om naturen och tillgång till friluftsliv ger förutsättningar för ett livslångt välbefinnande och skapar ett starkt engagemang för att bevara våra gemensamma naturresurser. Naturens starkaste skydd är människorna som älskar och värnar den.

För att ta tillvara på naturens fulla potential som resurs för folkhälsa, lärande och hållbar utveckling anser Miljöpartiet, i likhet med Friluftsförbundet, att ett nationellt friluftspolitiskt program bör tas fram. Ett sådant program skulle tydliggöra mål, insatser och ansvarsfördelning inom friluftspolitiken.

Ledarledet

Under 2023 tvingades Friluftsförbundet tacka nej till över 2 000 personer som ville engagera sig som ideella ledare, och det råder långa köer till barn- och ungdomsverksamheten. Detta trots att friluftslivet har stor betydelse för både folkhälsa och naturengagemang. Ett hinder är att Friluftsförbundet, som inte bedriver tävlingsverksamhet, inte omfattas av statens stöd via Riksidrottsförbundet. Dagens finansieringssystem hindrar därmed utvecklingen av en verksamhet med stor folkhälsopotential.

Miljöpartiet instämmer i Friluftsförbundets förslag att kriterierna för statsstöd bör ses över, så att även friluftsförbund utan tävlingsinslag kan inkluderas. Vi vill också att friluftslivet ges samma villkor som idrotten när det gäller sociala avgifter. I dag omfattas enbart förbund inom Riksidrottsförbundet av ett undantag i socialavgiftslagen, vilket gör det svårare för friluftsförbund att ersätta ideella ledare. Vi menar att friluftsverksamhet som bidrar till folkhälsan bör ha likvärdiga förutsättningar.

2. Starkt engagemang och samverkan

Höj det statliga anslaget till friluftsförbunden

Tillgång till naturen är en förutsättning för god folkhälsa, jämlikhet och ökat naturengagemang. Ändå är tillgången till friluftsliv långt ifrån jämlik. Barn och unga från familjer med svagare socioekonomiska förutsättningar deltar mer sällan i friluftsförbund, och många saknar vuxna förebilder med friluftsvana. Detta förstärker det som ofta kallas naturklyftan.

En opinionsundersökning från juni 2024 (Verian/Kantar Sifo) visar att svenska folket ser friluftssatsningar som avgörande för att fler ska kunna röra på sig. Högst på listan ligger satsningar på motionsspår, vandringsleder, friluftsområden och naturreservat (49 %), följt av stöd till föreningar som erbjuder lättillgängliga aktiviteter för nybörjare (46 %) och ekonomiskt stöd till barnfamiljer (41 %).

I dag ökar den psykiska ohälsan, särskilt bland unga. Många känner sig ensamma, rör sig för lite och saknar sammanhang. Här fyller det ideellt ledarledda friluftslivet en viktig funktion. Förbund som Friluftsförbundet erbjuder aktiviteter som kombinerar rörelse, naturkontakt och gemenskap – ofta utan krav på prestation. Men det offentliga stödet räcker inte för att möta efterfrågan. Friluftsförbundens aktiviteter för barn och unga kommer sannolikt i hög utsträckning falla utanför fritidskortet eftersom de ofta är kostnadsfria eller organiserade på andra sätt än ramverket för fritidskortet.

Under förra mandatperioden fördubblade Miljöpartiet i regering det statliga anslaget till friluftsförbunden – från 50 till 100 miljoner kronor per år. Det var ett viktigt steg. Men mer krävs för att den ledarledda verksamheten ska kunna nå fler, minska ojämlikhet och bidra till folkhälsa på riktigt.

3. Allemansrätten

Med rötter i allemansrättens sedvanerätt har Sverige utvecklats till ett land där friluftslivet är utbrett och viktigt för människor. Allemansrätten är en del av våra fri- och rättigheter och utgör en grundförutsättning för ett fritt, levande och demokratiskt friluftsliv där alla människor har rätt att ta del av och vistas i vår natur. Enligt Naturvårdsverkets undersökning anser 96 procent av svenskarna att allemansrätten ska värnas. Trots det hotas idag allemansrätten; genom politiska beslut har skyddet för våra skogar, stränder och vattendrag minskat kraftigt. Värdefull naturmark hamnar i privat exploatering som slår ut den allmänna rätten att vistas i området och stängslar ut besökare. Det är en mycket oroande utveckling när äganderätten trumfar ut allemansrätten som långsamt eroderar.

Missbruk sker i båda riktningar – dels genom att vissa använder allemansrätten utan att ta ansvar för naturen, dels genom att markägare utan laglig grund begränsar tillträde. Exempel på detta är blockerade stigar och vägar, olovliga skyltar om "privat väg" eller "privat strand", samt stängsel och bryggor som förhindrar tillgång till allemansrättsliga områden.

För att värna allemansrätten krävs därför både ökad kunskap och stärkt tillsyn. Friluftsförbund och organisationerna spelar en nyckelroll i att sprida kunskap om allemansrätten – särskilt till barn, unga och nya naturbesökare – men behöver långsiktig och trygg finansiering för att klara det uppdraget.

Samtidigt behöver myndigheter som Naturvårdsverket och länsstyrelserna ett tydligare ansvar för att följa upp och förhindra olagliga inskränkningar i tillgången till naturen, särskilt i skyddade områden med högt besöksstryck.

Skolan har också en avgörande roll. Allemansrätten måste vara en självklar del av undervisningen i alla skolformer. Genom friluftsdagar, naturskolor och ämnesintegrerad undervisning kan elever lära sig både rättigheter och skyldigheter i praktiken.

4. Tillgång till natur för friluftsliv

En god tillgång till naturen med mångfald och hög kvalitet över hela landet är en förutsättning för ett starkt och varierat friluftsliv. Samhällsplanering och markanvändning behöver därför ta hänsyn till friluftslivets behov och tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap. För det behövs ett juridiskt ramverk som skyddar ömtålig mark från missbruk och alltför hård exploatering och åverkan.

Skog, strand och natur

Strandskyddet och dess bevarande har starkt stöd hos det svenska folket. I Naturskyddsföreningens opinionsundersökning från hösten 2024 svarade en klar majoritet (62 procent) av de tillfrågade att det är ett dåligt förslag att försvaga strandskyddet så att det blir betydligt enklare att bygga strandnära. Trots det lade regeringen under våren 2025 fram propositionen *Lättnader i strandskyddet – ett första steg* (prop. 2024/25:102). Miljöpartiet reserverade sig mot förslagen som innebär långgående upphävande av skyddet för stränder, mindre sjöar, åar och bäckar. Det handlar om hundratusentals små sjöar och över en miljon kilometer smala vattendrag över hela Sverige.

Regeringen har också varit tydliga med att detta enbart är ett första steg. En översyn av hela det nuvarande regelverket för strandskydd kan komma att avskaffas och ersättas med ett kommunalt system för exploatering. Sammantaget skulle de redan föreslagna samt de aviserade förändringarna vara förödande för både de känsliga ekosystemen och för friluftslivet.

Samtidigt stövlar den friluftslivsfientliga Tidö-regeringen på med förslag om att även skogen ska bli mindre gästvänlig och attraktiv för besökare och rekreation. Slutbetänkandet av skogsutredningen (SOU 2025:93) som presenterades i augusti 2025 har mottagits med massiv kritik från det samlade natur- och friluftslivet. Förslagen riskerar att öka de totala ytorna ogästvänliga kalhyggen, samtidigt som exempelvis plantering av främmande arter ska underlättas och trädens livslängd föreslås att minskas genom att lägsta ålder för slutavverkning ska ses över till nackdel för de blandade skogarna med en mångfald av arter som friluftslivet ofta söker sig till. Regelverket kring naturreservat och biotopskyddsområden föreslås också ändras så att de blir lättare att upphäva.

Miljöpartiet är starkt negativt till förslagen som inte bara hotar den biologiska mångfalden och Sveriges klimatarbete utan också motar undan friluftslivet från våra naturområden.

5. Attraktiv tätortsnära natur

Den tätortsnära naturen är en ovärderlig resurs för majoriteten av Sveriges befolkning. Sverige har en hög urbaniseringsgrad, cirka 88 procent bor i tätorter där närheten till gröna områden är avgörande för vardagsfriluftsliv, rekreation och folkhälsa. Enligt Friluftsrådets kommunrapport 2024 anser nio av tio kommunpolitiker att

tätortsnära natur bör ges större vikt vid fysisk planering. Samtidigt uppger varannan invånare att tillgång till friluftsliv är en viktig faktor vid bostadsval. Det är därför nödvändigt att vi stärker arbetet med att utveckla och skydda dessa viktiga naturområden nära hemmen.

Statligt stöd till kommunerna

För att säkra en attraktiv tätortsnära natur krävs ett långsiktigt statligt stöd till kommunerna. LONA – Lokala naturvårdssatsningen – har visat sig vara ett framgångsrikt verktyg som medfinansierar kommunala insatser med upp till 50 procent. LONA har varit avgörande för att utveckla friluftslivet, inte minst i mindre kommuner. Vi vill därför inskräpa betydelsen av LONA, i synnerhet dess fokus på satsningar som främjar tätortsnära natur, friluftsliv och folkhälsa.

Samverkan mellan länsstyrelser och kommuner

För att skydda och utveckla tätortsnära natur och friluftsinfrastruktur krävs ett nära samarbete mellan länsstyrelser och kommuner. Miljöpartiet anser att samtliga länsstyrelser bör ges i uppdrag att, i samverkan med kommunerna, ta fram handlingsplaner och program för att säkra en attraktiv och tillgänglig tätortsnära natur – en modell som redan visat goda resultat i storstadsregionerna.

Nationell satsning för tätortsnära natur

Den tätortsnära naturen bidrar med viktiga ekosystemtjänster som kolinlagring, klimatanpassning, biologisk mångfald och rekreationsmöjligheter. Dessa tjänster är centrala både för folkhälsan och för hållbar stads- och tätortsutveckling. Därför krävs en särskild nationell satsning för att stärka skyddet och värdet av tätortsnära natur i hela landet.

Tätortsnära skogar är viktiga både för den biologiska mångfalden och som rekreationsmiljöer. Vi vill att dessa skogar prioriteras i naturrestaureringsplanen, vilket ger kommunerna incitament att ta fram stadsförgröningsplaner som inkluderar hyggesfritt och naturnära skogsbruk. Det stärker både friluftslivet och naturvärdena nära våra bostäder.

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Naturnära jobb och den gröna besöksnäringen

Friluftslivets betydelse för hållbar regional och lokal utveckling kan inte underskattas.

Naturnära jobb och en hållbar naturturism bör därför understödjas av det offentliga.

Grunden för det är välskötta skogar, stränder och naturmarker. Men besöksnäringen kan också stärkas i det lokala och regionala planarbetet.

Inkludera friluftslivets organisationer i den civila beredskapen

Hoten mot vårt samhälle blir både allt fler och mer akuta. Vi har stora konflikter i vår närhet, men också terrorhot och hoten från klimatförändringarna liksom nya vågor av pandemier riskerar att förändra vår tillvaro drastiskt. Det naturnära och friluftsbaserade friluftslivet och civilsamhället besitter stor kompetens och kunskap som kommer ha stor nytta för att stärka beredskapen inför tider av kris och krig. Med sina två miljoner medlemmar och 7 000 lokala och regionala föreningar är friluftslivet redan en etablerad aktör för lokal förmåga, frivilliga insatser och krisberedskap. Det ledarledda friluftslivet bör därför inkluderas i den civila beredskapen. Friluftsförbundens organisationerna bör kunna söka resurser för detta inom ramen för exempelvis kurser och utbildningar i civil beredskap.

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Sveriges naturreservat, nationalparker och naturskogar är ovärderliga för friluftslivet, folkhälsan och den biologiska mångfalden. Trots detta har anslagen för skötsel minskat kraftigt de senaste åren, vilket leder till eftersatt underhåll, försämrad tillgänglighet och en växande underhållsskuld. När marker växer igen, leder förfaller och värdefulla naturmiljöer utarmas förlorar friluftslivet sin attraktionskraft – samtidigt som centrala naturvärden går förlorade.

Fler naturreservat och mer skyddad natur

Skyddad natur utgör 15 procent av Sveriges yta. De 30 nationalparkerna och runt 5 440 naturreservaten utgör den allra största delen av den skyddade ytan. Miljöpartiet vill att den ytan ska öka. Vi vill inrätta fler nationalparker och skydda mer natur.

Värna skötsel av naturreservat och nationalparker

De skyddade områdena behöver förvaltas och göras tillgängliga för friluftslivet. Tyvärr visade Riksrevisionens granskning (RiR 2024:11)² att den statliga förvaltningen av skyddad natur inte är effektiv. Det finns stora risker att natur-, kulturmiljö- och friluftslivsvärden inte upprätthålls och till och med går förlorade.

Sedan Tidö-regeringen tillträdde har budgetposterna för skydd och skötsel av natur minskat med 1,2 miljarder – motsvarande en tredjedel av pengarna vid mandatperiodens början. Det är pengar som bland annat ska gå till att skydda värdefulla skogar och sköta om våra nationalparker och naturreservat. I Naturskyddsföreningen rapport *Politik i strid med naturen* (aug 2025)³ får regeringen med råge underkänt; i 13 av 19 fall riskerar regeringens politik att förvärra naturkrisen. Inte i ett enda fall får regeringen betyget utmärkt. Den här utvecklingen behöver skyndsamt vända, men för att uppnå detta krävs politisk krisinsikt och beslutsamhet.

Forskning visar att människor söker sig till varierad och levande natur med vatten, gamla träd, utsikter och stillhet⁴. Kalhyggen, buller och exploaterade miljöer minskar däremot viljan att vistas ute. Klimatförändringar förvärrar dessutom utvecklingen, med kortare vintrar, ökade stormskador och större påfrestningar på skog och mark. Att i detta läge fortsätta skära ned på skötseln av skyddad natur är kortsiktigt och oansvarigt – och innebär att både friluftsmålen och miljömålen riskerar att undermineras.

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Skolan är den plats där alla barn, oavsett bakgrund, får möjlighet att möta naturen och ta del av naturens alla positiva sidor och effekter. Med mer kunskap om natur, biologisk mångfald och friluftsliv får barnen verktyg för ett starkt naturnära liv för hela livet.

Ge alla barn kunskap om friluftsliv och naturvivelser i skolan

Kunskaper om biologisk mångfald, allemansrätten och friluftsliv ger barnen både bildning och livsglädje. När naturupplevelser och utomhuspedagogik blir en självklar del av skolvardagen stärks både lärande och hälsa, samtidigt som grunden läggs för ett livslångt intresse för naturen.

2

https://www.riksrevisionen.se/download/18.e6f1d6318fa4a7c94d10baa/1716906221328/RiR_2024_11_rapport.pdf

³ <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/politik-i-strid-med-naturen/>

⁴ <https://www.forskning.se/2024/05/30/sjoar-trad-och-grillplatser-dragplaster-i-naturen/>

Att komma ut i naturen, men också att lära sig om hur man vistas i naturen, hur naturen fungerar, hur man uppträder i naturen, om hoten mot vår natur och våra skyddade områden, en också om naturens och friluftslivets möjligheter är viktigt för att skapa intresse för friluftsliv och för att ge alla barn och ungdomar förutsättningar att delta i friluftslivet livet ut.

Likasa bör artkunskap och artskydd vara en naturlig del av undervisningen i skolan från förskola till gymnasiet. Barn och ungdomar måste få möjligheten att lära sig de vanligaste fåglarna, träden och blommorna i vårt land. Kunskapen om naturen är en viktig del i läroplanen från förskolan till grundskolan och vi ser ett stort värde i att kunskap om natur och om biologisk mångfald finns med och utökas i läroplanerna för alla skolformer.

Friluftsdagar

Skolornas friluftsdagar är avgörande för att eleverna ska komma i kontakt med såväl naturen som friluftslivets organisationer. Miljöpartiet vill därför stärka skolornas möjligheter till att ordna regelbundna friluftsdagar på alla nivåer i skolsystemet. Utomhusundervisning skapar bättre förutsättningar för rörelse, kreativitet och samarbete. Forskning visar tydligt på de positiva effekterna på både välbefinnande och skolresultat. Friluftslivet ska därför ses som en pedagogisk resurs i flera ämnen, inte enbart inom idrott och hälsa.

För att det ska fungera i praktiken krävs satsningar på kompetensutveckling för lärare, tillgång till naturskolor och stöd till skolhuvudmännen att bygga upp fungerande former för utomhuspedagogik. Grönskande skolgårdar och närhet till natur stärker elevernas möjlighet till dagliga naturupplevelser.

Allemansrätten är en grundbult i friluftslivet och bör läras ut i praktiken. Barn och elever ska få använda den i undervisningen, inte bara läsa om den. På så sätt blir naturen både klassrum och kunskapskälla.

9. Friluftsliv för god folkhälsa

Friluftsliv spelar en avgörande roll för folkhälsan. Att samlas tillsammans och röra sig i naturen, eller kanske ensamvandra i kulturlandskapet eller genom skog eller fjäll, upplevs som stärkande och bidrar till både den fysiska och den mentala folkhälsan.

Friluftslivets fysiska aktiviteter i naturen kompletterar på det sättet idrottsrörelsens mer tävlingsinriktade verksamhet, särskilt i en tid med växande psykisk ohälsa och där

åtta av tio skolbarn inte kommer upp i Folkhälsomyndighetens rekommendationer om fysisk aktivitet. Genom att röra sig i skog och mark får utövaren även ta del av naturens läkande kraft. Genom sänkta trösklar kan det organiserade friluftslivet i ännu högre grad bidra till folkhälsa och välbefinnande och att bryta ensamhet och isolering.

Varje rörelse räknas

Våren 2023 presenterade Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet sitt betänkande *Varje rörelse räknas* (SOU 2023:29). Betänkandet innehåller flera viktiga förslag för hur arbetet med fysisk aktivitet bör struktureras nationellt – bland annat genom ett kompetenscentrum och tydliga uppdrag till regeringen, departement, myndigheter och länsstyrelserna. Miljöpartiet delar uppfattningen att det krävs ett helhetsperspektiv och anser att regeringen bör ta fram en samlad strategi för att främja fysisk aktivitet och minska stillasittandet. Särskilt bör strategin rikta in sig på barn och unga, där trenden är särskilt oroande.

En nationell strategi måste konkretiseras med samordning, mål, aktiviteter och tillräckliga resurser. Friluftslivet – genom sina låga trösklar och breda folkhälsoeffekter – bör vara en central del av detta arbete.

Stärk kopplingen mellan friluftslivet och vård och omsorg

Friluftsliv och naturvistelser har stor potential som en del av framtidens hälsofrämjande insatser. I en tid med ökande stillasittande, psykisk ohälsa och belastad sjukvård behöver vård- och omsorgssystemen bredda sin verktygslåda. Naturbaserade interventioner, som exempelvis "natur på recept", kan vara ett effektivt och kostnadssnålt komplement till traditionell behandling.

Sju av tio svenskar uppger att de känner sig återhämtade efter att ha vistats i naturen. Forskningen visar allt tydligare hur regelbunden kontakt med naturmiljöer bidrar till förbättrad psykisk hälsa, stärkt immunförsvar, minskad stress och ökad livskvalitet. Det finns alltså en stark grund för att låta naturen ta större plats inom både förebyggande och rehabiliterande arbete.

Miljöpartiet vill att koncept som "natur på recept" utvecklas och sprids brett över landet. Genom att ge länsstyrelserna i uppdrag att i samverkan med regioner, kommuner och friluftorganisationer ta fram lokala modeller för naturbaserade insatser inom vård och omsorg, kan en ny väg öppnas för mer hälsofrämjande, tillgänglig och mänsklig vård.

10. God kunskap om friluftslivet

För att kunna stärka friluftslivet i praktiken krävs relevant och samlad kunskap. Trots att friluftslivets betydelse för folkhälsa, jämlikhet och naturvärden är väl känd, finns stora brister i uppföljningen av de friluftspolitiska målen. Miljöpartiet menar att bättre statistik, ökad samverkan mellan myndigheter och ett mer systematiskt kunskapsstöd till kommuner är avgörande för att kunna styra mot ett mer tillgängligt, inkluderande och hållbart friluftsliv.

Stärk uppföljningen av friluftslivets plats i skolan

Naturvårdsverket har inte kunnat bedöma måluppfyllelsen vad gäller friluftslivets plats i skolan. Flera myndigheter – bland andra Skolverket, Skolinspektionen, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket – behöver få tydligare uppdrag att följa upp och stödja skolans arbete med friluftsliv. Det gäller både undervisningen och den fysiska miljön nära skolorna. Även utbildningen av idrottslärare och annan skolpersonal bör ses över, för att säkerställa att rätt kunskap om friluftsliv når elever i hela landet.

Utveckla geografiska kunskapsunderlag

För att de tätortsnära skogarnas värden för friluftsliv och rekreation ska kunna tas tillvara i fysisk planering, behöver Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket få i uppdrag att komplettera sina geografiska kunskapsunderlag. Friluftsinfrastruktur – som stigar, leder, grillplatser och tillgänglighetsanpassade områden – måste integreras med data om natur- och kulturmiljövärden. Det stärker beslutsunderlaget och gör det enklare att planera för ett friluftsliv nära där människor bor.

Följ upp skogens sociala värden

Skogsstyrelsens arbete med statistik om tätortsnära skog är ett steg i rätt riktning. Men för att friluftslivets och skogens sociala värden ska kunna värnas och utvecklas långsiktigt krävs ett bredare datainsamlingsuppdrag. Genom att följa upp hur tillgången till rekreation, trygghet och naturupplevelser utvecklas över tid kan vi bättre säkerställa att alla har tillgång till natur nära hemmet.

Utred en nationell kunskapsnod för friluftslivet

Ett forskningsprogram finansierat av forskningsrådet Mistra har utarbetat ett koncept för en nationell kunskapsnod för friluftslivet, Friforsk⁵. Miljöpartiet vill ta förslaget vidare och utreda vilken form och uppdrag ett sådant nationellt center för friluftslivet, liknande Centrum för Idrottsforskning (CIF) som stödjer idrotten med kunskap, kan ha. Några av syftena skulle vara att dels stödja friluftslivet brett, men också att samla, bearbeta och sprida kunskap kring friluftslivet, att stödja projektansökningar samt att följa upp de nationella friluftspolitiskamålen och statsbidraget till friluftslivet.

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Jan Riise (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Linus Lakso (MP)

⁵ <https://www.mistrasportandoutdoors.se/aktuellt/nyheter/2025-5/friforsk--en-nationell-kunskapsnod-for-friluftsliv/>